

УДК 351.72:338

М. В. Жук,

д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування, Подільський державний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7742-6523>

О. В. Пацарнюк,

доктор філософії, асистент кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування, Подільський державний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-9287-2643>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.11.15

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

M. Zhuk,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Management, Public Administration and Management, Podilskyi State University

O. Patsarniuk,

PhD, Assistant of the Department of Management, Public Administration and Management, Podilskyi State University

INSTITUTIONAL SUPPORT FOR THE MANAGEMENT OF ECONOMIC ACTIVITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

У статті висвітлені особливості інституційного забезпечення управління діяльністю аграрних підприємств, у т.ч. у процесі включення у глобальні агропродовольчі ланцюги доданої вартості, інші напрями інтеграції. При цьому особливий акцент здійснено на виявлення так званих інституційних пасток або неефективних інститутів для розробки першочергових заходів з їх подолання. Такі пастки негативно впливають на ефективність макроекономічної політики і пов'язані з недостатньо обґрунтованими її напрямками, недоліками організаційно-правової системи, адміністрування тощо. Основними з них визначені: бар'єри внутрішнього регулювання, недостатня прозорість діяльності; нерівний доступ аграрних підприємств різної величини до кредитних ресурсів; недоліки логістичної та загальної інфраструктури; недостатні інвестиції у науково-дослідні роботи та розвиток. Відносно інтеграції вітчизняних аграрних підприємств у глобальні агропродовольчі ланцюги доданої вартості це висока вартість входу; слабка координація між учасниками; недостатня державна підтримка, особливо малих і середніх підприємств; бюрократичні перешкоди; недостатня інформованість. Тому для подолання названих пасток та удосконалення інститутів з метою підвищення управління провідне значення мають заходи у названих площинах. Також це електронне урядування й адміністрування, державно-приватне партнерство, грантове інвестування.

The article highlights the peculiarities of institutional support for the management of agricultural enterprises, including in the process of inclusion in global agri-food value chains and other areas of integration. At the same time, special emphasis is placed on identifying the so-called institutional traps or inefficient institutions to develop priority measures to overcome them. Such traps have a negative impact on the effectiveness of macroeconomic policy and are associated with insufficiently justified directions, shortcomings of the organizational and legal system, administration, etc. The main ones are: barriers to internal regulation, insufficient transparency of activities; unequal access to credit resources for agricultural enterprises of different sizes; shortcomings in logistics and general infrastructure; insufficient investment in research and development. With regard to the integration of domestic agricultural enterprises into global agri-food value chains, these are high entry costs; poor coordination between participants; insufficient state support, especially for small and medium-sized enterprises; bureaucratic obstacles; and lack of awareness. Therefore, to overcome

these pitfalls and improve institutions to enhance governance, measures in the above areas are crucial. Further development of institutional support for the management of agricultural enterprises, especially in the integration of small and medium-sized enterprises into global agri-food value chains, is linked to the development of public-private partnerships, among other important components. Public-private partnerships Cooperation between the public and private sectors plays an important role in supporting the integration of agricultural enterprises into global value chains. The government can facilitate partnerships between farmers, large agribusinesses, research institutions, and other stakeholders to promote knowledge sharing, technology transfer, and investment in agricultural value chain infrastructure. Such partnerships increase the competitiveness and sustainability of agricultural enterprises. Policy and other institutional support measures should be tailored to the specific needs and characteristics of each agricultural sector and region. Coordinated efforts between different stakeholders, including government, international donor organizations, private sector enterprises, and farmers' associations are crucial for effective integration into global agri-food value chains.

Ключові слова: аграрні підприємства, інтеграційні процеси, інститути, інституції, пастки, глобальні, агропродовольчі ланцюги, додана вартість, державно-приватне партнерство, цифрова держава, застосунок "Дія", ефективність.

Key words: agrarian enterprises, integration processes, institutions, institutions, traps, global, agri-food chains, added value, public-private partnership, digital state, Diia app, efficiency.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Ефективність господарювання сільськогосподарських товаровиробників стає головною передумовою забезпечення продовольчої незалежності та безпеки держави, формування конкурентного потенціалу галузі на внутрішньому і зовнішньому аграрних ринках, розв'язання соціально-економічних, технологічних, екологічних та демографічних проблем на селі. Депресивний стан національної економіки на фоні прагнень країни до активізації участі у світогосподарських процесах актуалізує проблему згортанням аграрного виробництва через його низьку ефективність. Посилення конкуренції на внутрішньому ринку продовольства зумовлює необхідність забезпечення потужних конкурентних переваг продукції вітчизняних товаровиробників над постачальниками імпорту. Важлива роль у створенні таких переваг належить інститутам — формальним і неформальним правилам поведінки у суспільстві.

Вони окреслюють структуру мотивації людської взаємодії у політиці, економіці, соціальній сфері. Тому їх всебічне вивчення, оцінка ефективності та планування й прогнозування розвитку на перспективу є актуальним та своєчасним, має велике теоретичне і практичне значення. Інститути, що генеруються державою, можуть не лише сприяти підвищенню ефективності розвитку аграрного сектора національної економіки, але й перешкоджати йому через створення неефективної стійкої норми (неефективного інституту), що самопідтримується сформованими ним інституціями та набуває властивостей "інституційної пастки". Через

наявність інституційних пасток сучасний рівень ефективності виробництва характеризується лише частковим виконанням його відтворювальної функції. Необхідність їх виявлення, попередження та усунення актуалізує обраний напрям досліджень.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Початок нової течії інституціональної економічної теорії поклав Р. Коуз, а узагальнене визначення інститутів як офіційних та неофіційних "правил гри", способів ведення справ і управління транзакціями започаткував Т. Веблен, за що у 1990 році обидва були удостоєні Нобелівської премії. Головна роль в інституційному середовищі належить державі, як вказують М. Ігнатенко, В. Россоха, О. Шпикуляк та інші науковці. Це відбувається через її здатність створювати відповідні інститути, які підтримуються офіційними органами влади. Міцна держава — це сильні інститути, які за допомогою демократичних законів та процедур захищають права громадянина, підприємця, власності. Слабкий інституційний сектор підтримує загальний економічний, соціальний, природно-ресурсний, інноваційний та інвестиційний потенціал країни. У західних країнах держава ініціювала формування інституційного середовища залежно від ступеня розвиненості ринку та його здатності забезпечити урівноважений розвиток.

Ключова функція інституцій як підсистеми ринкового механізму спирається на гармонізацію економічних відносин і раціональне управ-

ління ними, генерування інформації про потреби суспільства з одночасним розв'язанням проблем, підтримання збалансованих інтересів усіх учасників ринку. Гнучке поєднання державного та ринкового регулювання врятувало ринкову систему від багатьох конфліктів і "перетворило її на одну з найжиттєздатніших та найефективніших економічних систем за весь період існування людства". На складність формування нових інститутів і невдачі запозичення західних інститутів транзитивними економіками вказує О.А. Петриченко. У процесі проведення реформ економічних систем, як зазначає автор, часто виникають стійкі неефективні інститути з ефектом блокування (lock-in effect), які в теорії реформ одержали назву "інституційні пастки". Інститути й інституції аграрного ринку, системи інституційних зв'язків і "соціальний вимір" суспільного інституту аграрного ринку досліджували В. Мамчур, Л. Мармоль, І. Романюк. Саме на засадах використання і продовження розвитку наукового доробку дослідників є можливість системного опрацювання проблеми виникнення "інституційних пасток" та впливу їх на управління діяльністю аграрних підприємств з метою підвищення його ефективності на основі їх контролю і попередження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є виявлення неефективних інститутів (інституційних пасток) для удосконалення управління діяльністю, особливо інтеграцією аграрних підприємств у глобальні агропродовольчі ланцюги доданої вартості та розробка заходів щодо гармонізації інститутів та інституцій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз формування інституційних пасток, спричинених негативним впливом інституцій, переконує, що створення ринкового правового поля не гарантує появу ефективних ринкових інститутів. Аграрний сектор економіки фактично став "заручником" системи інституційних пасток, що виникли в результаті непослідовно здійснюваної макроекономічної політики. Протягом усього періоду становлення та розвитку вітчизняного агропродовольчого ринку умови його функціонування зумовлювалися чинниками, що змушували товаровиробників згортати або вдаватися до реалізації нерациональних і безперспективних рішень у сфері управління товарною спеціалізацією й збутом продукції [1, с. 95].

Процес інтеграції в глобальні агропродовольчі ланцюги доданої вартості може стикатися з деякими інституційними пастками. Інституційні пастки — це перешкоди, що ускладнюють функціонування ринків і підприємництва, та можуть виникати через недоліки у правовій системі, недостатню прозорість, корупцію, бюрократичні процеси та інші фактори. Тому варто вказати на деякі можливі засади формування інституційних пасток у процесі інтеграції вітчизняного агробізнесу в глобальні агропродовольчі ланцюги доданої вартості.

До них належать: 1. Бар'єри внутрішнього регулювання (складні та непередбачувані правила та нормативи, що регулюють агропродовольчий сектор, можуть створювати перешкоди для ефективної інтеграції. Непередбачуваність, перевантаження адміністративними процедурами та високі вимоги до документації можуть зменшити конкурентоспроможність підприємств і обмежити їх доступ до глобальних ринків). 2. Корупція (недостатня прозорість і поширена корупція можуть стати перешкодою для ефективної інтеграції в глобальні агропродовольчі ланцюги. Неправомірні платежі, вимоги хабарів та нечесна конкуренція можуть перешкоджати розвитку підприємств і знижувати довіру до бізнес-середовища). 3. Недостатня доступність до джерел фінансування (брак доступу до кредитів та інших форм фінансування може ускладнити інтеграцію в глобальні ланцюги доданої вартості. Відсутність фінансової державної підтримки може обмежувати здатність підприємств до впровадження нових технологій, підвищення якості продукції та виконання міжнародних стандартів). 4. Відсутність інфраструктури (недостатня розвиненість транспортної, логістичної та комунікаційної інфраструктури може перешкоджати ефективному впровадженню глобальних агропродовольчих ланцюгів. Відсутність сучасних транспортних мереж, складських приміщень та інших необхідних інфраструктурних об'єктів може ускладнити транспортування та зберігання продукції). 5. Недостатність досліджень і розвитку (відсутність інвестицій у науково-дослідну діяльність та інновації може ускладнити інтеграцію в глобальні агропродовольчі ланцюги. Недостатній рівень досліджень і розвитку може обмежувати можливості підприємств у впровадженні нових технологій, вдосконаленні виробничих процесів та підвищенні якості продукції).

Для подолання цих інституційних пасток необхідно впроваджувати реформи на рівні законодавства, забезпечувати прозорість та ра-

ціональність у регулюванні, боротися з корупцією, сприяти доступу до фінансування, інвестувати у розвиток інфраструктури та науково-дослідну діяльність [2—5]. Крім того, важливо сприяти співпраці між державними органами, підприємствами та громадським сектором для вирішення цих проблем і покращення умов для інтеграції в глобальні агропродовольчі ланцюги доданої вартості. Крім інституційних, спостерігаються й інтеграційні пастки участі вітчизняного агробізнесу у створенні агропродовольчих ланцюгів додаткової вартості можуть включати різноманітні фактори, які ускладнюють процес інтеграції товаровиробників у них [7, с. 32]. Ось декілька можливих пасток: 1. Висока вартість входу: Для участі в агропродовольчому ланцюзі додаткової вартості аграрії можуть використовувати значні вкладення в нові технології, інфраструктуру, маркетинг, сертифікацію тощо. Це може бути важким для малих та середніх фермерських господарств, які не мають достатньо ресурсів. 2. Відсутність координації: Створення агропродовольчого ланцюга додаткової вартості часто потребує співпраці між вільними гравцями аграрного ринку, як виробники, переробники, дистриб'ютори та роздрібні торговці. Недостатня координація між цими сторонами може стати перешкодою для успішної інтеграції аграріїв. 3. Бюрократичні перешкоди доступу до ринків: Для того, щоб додати значну вартість своїй продукції, аграрії повинні мати доступ до високоякісних ринків, де споживачі готові платити преміумну ціну за таку продукцію. Відсутність доступу до таких ринків може обмежувати можливості аграріїв у створенні доданої вартості. 4. Недостатня інформованість: Багато аграріїв можуть не отримати достатньої інформації про можливості та вимоги для участі в агропродовольчому ланцюзі додаткової вартості. Вони можуть бути неознайомлені з новими технологіями, стандартами якості, ринковими тенденціями та іншими факторами, які впливають на додану вартість. 5. Слабка фінансова підтримка: Для успішної інтеграції в агропродовольчі ланцюги додаткової вартості аграрії можуть використовувати фінансову підтримку, наприклад, у вигляді кредитів або грантів. Відсутність доступу до такої підтримки може стати бар'єром для участі аграріїв у цих ланцюгах.

Для подолання цих пасток необхідні відповідні заходи підтримки, такі як: урядові програми фінансування, гранти й донорська допомога, особливо для малих і середніх аграрних підприємств; навчання та консультації для аг-

рарних товаровиробників; покращення координації між ефективними учасниками ланцюга; підвищення рівня інформованості та доступу до ринків для аграріїв [8—10]. Такі заходи можуть сприяти більш успішній інтеграції вітчизняного агробізнесу у створення агропродовольчих ланцюгів додаткової вартості.

Інтеграція аграрних підприємств у глобальні агропродовольчі ланцюги додаткової вартості може бути забезпечена низкою інституційних заходів та підходів. До найбільш суттєвих з них належать розвиток правової та регуляторної бази, створення прозорого та передбачуваного правового середовища, яке забезпечує захист прав власності, стимулює інвестиції та сприяє розвитку бізнесу в аграрному секторі. У цьому напрямі великим кроком вперед стала розробка та впровадження цифрового застосунку "Дія", інших напрямів електронного урядування та адміністрування, онлайн банкінгу та електронної й мобільної комерції.

Вони значно спростили організацію бізнесових та інших процесів, максимально прискорили їх, зробили прозорими і виключили корупцію. Законодавство має включати встановлення чітких правил для володіння землею, законодавство про сільськогосподарські технології; екологічні, санітарні та фітосанітарні стандарти тощо [11—13]. Наступним кроком є формування інституційних механізмів підтримки: держава може надавати фінансову підтримку та субсидії аграрним підприємствам для модернізації та інтеграції у європейські та світові агропродовольчі ланцюги. Також важливо створити ефективні фонди розвитку сільського господарства та механізми доступу до кредитів для фермерів, середніх і малих аграрних підприємств.

Велике значення має розвиток інфраструктури. Інвестиції у сільське господарство мають включати розвиток сільськогосподарської інфраструктури, такої як системи зрошення, шляхи сполучення, сховища, холодильники та інші логістичні підприємства. Це допоможе покращити доступ до ринків, знизити втрати врожаю та підвищити якість продукції. Просування інновацій та застосування передових технологій у сільському господарстві, таких як цифрові рішення, автоматизація виробничих процесів, використання дронів та ін. допоможе підвищити продуктивність та ефективність аграрних підприємств, покращити якість та безпеку продукції. Зміцнення кооперації та партнерства, формування кооперативних структур та аграрних асоціацій дозволять аграрним підприємствам об'єднувати свої ресурси, спільно

масштабуватись та мати більший доступ до ринків. Це також може сприяти обміну знаннями та передачі передових практик між фермерами.

Усі ці заходи мають бути підкріплені довгостроковою стратегією розвитку сільського господарства та участю заінтересованих сторін, таких як урядові органи, аграрні підприємства, наукові та дослідницькі установи, міжнародні й вітчизняні громадські організації та споживачі [14, с. 185]. Отже, інституційна підтримка відіграє вирішальну роль у сприянні інтеграції сільськогосподарських підприємств глобальні агропродовольчі ланцюги створення вартості. Крім названих, до її провідних складників належить інститут державно-приватного партнерства. Він недостатньо використовується, але має значний потенціал в Україні. Тому його всебічне обґрунтування має важливе теоретичне і практичне значення для розвитку інститутів ефективного управління в аграрному секторі економіки.

ВИСНОВКИ

Подальший розвиток інституційного забезпечення управління аграрних підприємств, особливо при здійсненні інтеграції малих і середніх підприємств у глобальні агропродовольчі ланцюги доданої вартості, крім інших важливих складників, пов'язаний із розвитком інституту державно-приватного партнерства. Державно-приватне партнерство співпраця між державним і приватним секторами відіграє важливу роль у підтримці інтеграції сільськогосподарських підприємств у глобальні ланцюжки створення вартості. Уряд може сприяти партнерству між фермерами, великим агробізнесом, науково-дослідними установами та іншими зацікавленими сторонами для сприяння обміну знаннями, передачі технологій та інвестиціям в інфраструктуру ланцюга створення вартості в сільському господарстві.

Такі партнерства підвищують конкурентоспроможність і стійкість сільськогосподарських підприємств. Обґрунтовані та інші заходи інституційної підтримки мають бути пристосовані до конкретних потреб і особливостей кожного сільськогосподарського сектора та регіону. Скоординовані зусилля між різними зацікавленими сторонами, включаючи уряд, міжнародні донорські організації, підприємства приватного сектору та асоціації фермерів мають вирішальне значення для ефективної інтеграції в глобальні ланцюги створення вартості агропродовольчої продукції.

Також це подальший розвиток цифрового (електронного) урядування та адміністрування, банкінгу. Саме в цих напрямках Україна вже має значний позитивний досвід та успіхи. Прикладом є застосунок "Дія" та інші цифрові платформи. Важливе значення має формування та використання грантів як інститутів та джерел інвестування, донорської допомоги, особливо під час війни.

Література:

1. Галицький О.М., Лівінський А.І., Дяченко О.П. Організаційно-економічний механізм державного регулювання аграрного виробництва в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 3. С. 93—98.
2. Мармұль А.О., Ігнатенко М.М. Соціально-економічні особливості розвитку сільських територій. Економіка АПК. 2011. № 7. С. 122—129.
3. Онегіна В.М., Шibaєва Н.В. Інституційна основа аграрної політики: українські реалії й досвід США та ЄС. Економіка АПК. 2016. № 1. С. 17—23.
4. Ігнатенко М.М., Новак Н.П. Нові вимоги нормативно-законодавчого забезпечення обліку, оцінки та оподаткування використання земельних ресурсів. Економіка та держава. № 2. 2018. С. 4—6.
5. Фурман І.В., Пронько А.М. Формування державної програми підтримки підприємств-агровиробників України з урахуванням світового досвіду. Економіка АПК. 2019. № 11. С. 85—89.
6. Романюк І.А. Основні чинники та напрями інтенсифікації аграрного виробництва в сучасних умовах господарювання. Наукові праці ПДАА. Вип. 2(11). Полтава: ПДАА. 2015. С. 225—230.
7. Лузан Ю., Лузан О. Інституціоналізм — наукова платформа для удосконалення державної аграрної політики. Економіка АПК. 2016. № 2. С. 29—37.
8. Малік М.Й., Шпикуляк О.Г., Мамчур В.А. Інституційне оформлення розвитку сімейних фермерських господарств в Україні. Економіка агропромислового комплексу. 2018. № 10. С. 72.
9. Аранчій В.І. Сутність ризиків підприємницької діяльності та їх оцінка з метою нівелювання й уникнення в управлінні ефективністю й конкурентоспроможністю розвитку. Економічний вісник університету. 2018. Вип. 39. С. 52—58.
10. Россоха В. В. Інституційне забезпечення управління господарською діяльністю

аграрних підприємств. Економіка АПК. 2016. № 10. С. 73—82.

11. Малік М.Й., Шпикуляк О.Г. Розвиток аграрного підприємництва в умовах інституціональних трансформацій. Економіка АПК. 2017. № 2. С. 5—16.

12. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Юрків Н. Я. Інституційне забезпечення розширення фінансових можливостей підприємств промисловості та АПК на регіональному рівні. Фінанси України. 2012. № 3. С. 90—101.

13. Шпикуляк О.Г., Ігнатенко М.М., Швець А.А. Концептуальні оцінки реалізації засад інклюзивного розвитку сільських територій за участі агрохолдингових інтегрованих формувань. Економіка АПК. 2021. № 3. С. 97—111.

14. Pakhucha E., Sievidova I., Babko N., Romaniuk I. et al. Investigating the impact of structural changes: the socio-economic security framework. European Journal of Sustainable Development. 2023, vol. 12, Is. 1, Pp. 180—198.

References:

1. Halyts'kyj, O.M. Livins'kyj, A.I. and Diachenko, O.P. (2019), "Organizational and economic mechanism of state regulation of agricultural production in Ukraine", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 3, pp. 93—98.

2. Marmul', L.O. and Ihnatenko, M.M. (2011), "Socio-economic features of rural development", *Ekonomika APK*, vol. 7, pp. 122—129.

3. Oniechina, V.M. and Shybaieva, N.V. (2016), "Institutional basis of agrarian policy: Ukrainian realities and experience of the USA and the EU", *Ekonomika APK*, vol. 1, pp. 17—23.

4. Ihnatenko, M.M. and Novak, N.P. (2018), "New requirements of regulatory and legislative support for accounting, evaluation and taxation of land use", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 4—6.

5. Furman, I.V. and Pron'ko, L.M. (2019), "Formation of the state program of support of agricultural enterprises of Ukraine taking into account the world experience", *Ekonomika APK*, vol. 11, pp. 85—89.

6. Romaniuk, I.A. (2015), "The main factors and directions of intensification of agricultural production in modern conditions of management", *Naukovi pratsi PDAA*, vol. 2 (11), pp. 225—230.

7. Luzan, Yu. and Luzan, O. (2016), "Institutionalism — a scientific platform for improving the state agricultural policy", *Ekonomika APK*, vol. 2, pp. 29—37.

8. Malik, M.J. Shpykuliak, O.H. and Mamchur, V.A. (2018), "Institutionalization of the deve-

lopment of family farms in Ukraine", *Ekonomika ahropromyslovoho kompleksu*, vol. 10, pp. 72.

9. Aranchij, V.I. (2018), "The essence of the risks of entrepreneurial activity and their assessment for the purpose of leveling and avoiding in the management of efficiency and competitiveness of development", *Ekonomichnyj visnyk universytetu*, vol. 39, pp. 52—58.

10. Rossokha, V.V. (2016), "Institutional support of management of economic activity of agricultural enterprises", *Ekonomika APK*, vol. 10, pp. 73—82.

11. Malik, M.J. and Shpykuliak, O.H. (2017), "Development of agrarian entrepreneurship in the conditions of institutional transformations", *Ekonomika APK*, vol. 2, pp. 5—16.

12. Vasyl'tsiv, T.H. Lupak, R.L. and Yurkiv, N.Ya. (2012), "Institutional support for the expansion of financial capabilities of industrial and agricultural enterprises at the regional level", *Finansy Ukrainy*, vol. 3, pp. 90—101.

13. Shpykuliak, O.H. Ihnatenko, M.M. and Shvets', A.A. (2021), "Conceptual assessments of the implementation of the principles of inclusive development of rural areas with the participation of agroholding integrated formations", *Ekonomika APK*, vol. 3, pp. 97—111.

14. Pakhucha, E. Sievidova, I. Babko, N. and Romaniuk, I. (2023), "Investigating the impact of structural changes: the socio-economic security framework", *European Journal of Sustainable Development*, vol. 12, no. 1, pp. 180—198.

Стаття надійшла до редакції 26.05.2024 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663